

Žalostnemu dejstvu je iskati vzrokov v zakupnem stroju gledališča in v značaju tedanjega mariborskega občinstva. Gledališčno zakupništvo kvari igralca in pohujšuje gledalca. Po svoji podjetniško-izkoriščevalni uredbi ne more vršiti svojega poslanstva — umetniške in npravne vzgoje občinstva, narobe, streči mora njegovim slepim nagonom in mu biti v vsakem pogledu na službo.

Duhovne temelje gledališču pa je pomagalo rušiti tedanje meščanstvo samo. Brez zveze z okoliškim življenjem, ki mu je bilo tuje i po jeziku i po krvi, brez živega dotoka, se je naravno izrajalo v fizično in duhovno jalovost.

Za uspešen umetniški razvoj je potrebna gledališču živa zveza z domačim samorodnim kulturnim snovanjem, s književnostjo, umetnostjo in znanostjo, odkoder dobiva potrebne pobude, odkoder mu prihaja tudi najboljše občinstvo. Samorodnega kulturnega snovanja pa maloštevilno nemško meščanstvo ni

imelo in ga radi prevelike bližine Gradca nemara tudi imeti ni moglo. In tako je vodila pot njihovega zabavnega gledališča nujno nizdol v glumišče. In ali ne velja tudi za gledališko umetnost, kar se trdi o vladi in ljudstvu? Občinstvo ima vselej takšno gledališče, kakršnega si zasluži.

Viri: Arhiv nemškega gledališča. MA mariborski Hans Pirchegger, Geschichte der Steiermark, 1934. Dr. Jož. Mrčenič, Gospodarske in kulturne slike Maribora iz zadnjih 100 let. Mariborske slike I., 1934. Dr. R. Puff, Das neue Theater (1852); Deutscher Bote, 1898. Dr. Artur Mally, Gassen, Straßen und Plätze. Buch der Stadt Marburg, 1902. »Marburger Zeitung« 1875/76, 1902. Robert Baravalle: Deutsches Theater im Steierischen Unterlande (Südsteiermark), Graz 1925. Joseph Gregor, Weltgeschichte des Theaters, Wien 1933. Helene Richter, Kainz, Wien 1931. Herbert Biehle, Die Stimmkunst, I., Berlin 1931. Emil Seeliger, Abendsonne über Habsburgs Reich, 1935.

KLIMATSKE POTEZE LJUBLJANE

D R. O S K A R R E Y A

Vremenska opazovanja v Ljubljani so se pričela 20. marca 1850. Kot prvi opazovalec je zabeležen neki A. Wagner, uradnik »C. kr. brzojavne pisarne«. Od tedaj pa do danes so se vremenska opazovanja vršila nepretrgoma. Tako opazovalci kakor mesta opazovanja so se večkrat menjala, vendar pa moremo z veliko točnostjo podati povprečne vrednosti in povprečni letni tok raznih tako zvanih meteoroloških elementov. Pod temi razumemo zračni pritisk, temperaturo zraka, vlažnost, vetrove, oblake in padavine. Šele skupnost vseh teh elementov da celoten obris klime kraja. V naslednjem podajamo povprečna števila teh elementov tako glede njih številne vrednosti kakor njihov potek v raznih mesecih.

Zračni pritisk. Barometer v Ljubljani visi v absolutni višini 308 m nad morjem. Povprečna ali »normalna« vrednost zračnega pritiska se vrti okoli 735 mm. Barometer pa je v ekstremnih primerih pokazal tudi že vrednosti 709 mm kot najnižjo in 761 mm kot najvišjo, seveda nereduciran na morsko gladino.

Temperatura. Naslednja razpredelnica nam kaže povprečne mesečne in letno temperaturo.

Januar	Februar	Marec	April	Maj	Junij
—2'5	—0'1	4'1	9'4	13'9	17'7
Julij	Avg.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
19'6	18'6	14'8	10'1	3'7	—0'9
Leto	9'0				

Najhladnejši mesec je januar, najtoplejši julij. Jensen je v splošnem toplejša kot pomlad, oktober 10'1°, april 9'4°. Srednja letna temperatura znaša 9'0°. Ljubljana leži na 46° geografske širine (točno 46° 3'). Srednja letna temperatura te širine znaša približno 11°. Ljubljana je torej s svojo temperaturo hladnejša, kot njena geografska širina. To sledi iz tega, ker leži Ljubljana v kotlini in je po prirodi odrezana od morja. Ima torej kontinentalno lego. Zaradi tega morejo temperaturni minimi pasti zelo nizko, nasprotno pa se

morejo maksimi relativno visoko dvigniti. Kot absolutni minimum je bila v Ljubljani že zaznamovana temperatura —26°, kot absolutni maksimum pa 38°. Temperatura se more menjati v amplitudi 64°, medtem ko znaša v Trstu absolutna amplituda samo 48°. Podobno so tudi dnevne amplitude velike. V januarju se more temperatura dvigniti na 13°, kar da amplitudo 39° (—26°, 13°), v juliju pa more pasti do 7°, kar da dnevno amplitudo 45° (7°, 38°).

Z opazovanji je ugotovljeno, da je bila temperatura pod ničlo zabeležena že 2. maja (—1'8°). Povprečno končajo temperature pod ničlo okoli 8. aprila. Znova pričnejo povprečno 29. oktobra, v ekstremnem slučaju pa je bila opazovana tudi že 8. oktobra. V splošnem moremo računati v Ljubljani z 162 dnevi s temperaturo pod ničlo, torej skoraj polovico leta.

Sledeča razpredelnica nam pove, koliko je v Ljubljani mrzlih, hladnih, toplih in vročih dni:

Dnevi	Jan.	Febr.	Marec	April	Maj	Junij	Julij	Avgust	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Leto
mrzli	12	5	1	—	—	—	—	—	—	—	2	6	26
hladni	24	19	11	2	—	—	—	—	—	2	10	17	85
topli	—	—	—	—	4	13	20	18	5	—	—	—	60
vroči	—	—	—	—	—	1	5	3	—	—	—	—	9

Pod mrzlim dnevom razumemo dan, ko je bila temperatura ves dan pod ničlo, takih je povprečno na leto 26. Hladni dnevi so taki, če je bil vsaj minimum pod ničlo, takih je 85. Topli dnevi so oni, ko doseže maksimum vsaj 25°, takih je 60; in če doseže maksimum vsaj 30°, je dan vroč, takih je povprečno devet.

Zaradi kontinentalne lege je tudi meddnevna sprememba temperature v Ljubljani razmeroma velika. Od časa do časa se dogode primeri, da pade povprečna

temperatura od enega dne do drugega za 11°. Za enako vrednost se more tudi dvigniti. Taki skoki temperatura se dogajajo predvsem pozimi.

Oblačnost. To izražamo v procentih z oblaki pokritega neba:

Januar	Februar	Marec	April	Maj	Junij	
67	64	63	60	58	51	
Julij	Avg.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Leto
46	46	58	68	73	80	61 %

Povprečno je najbolj oblačen mesec december. V splošnem je v teku vsakega meseca 80 % neba pokritega z oblaki. Najmanj oblačnosti imata julij in avgust, 46 %. V teku vsega leta je ljubljansko nebo do 61 % pokrito. Jesen je zaradi znanih ljubljanskih megel bolj oblačna kot pomlad.

Jasnih in oblačnih dni je:

Dnevi	Jan.	Febr.	Marec	April	Maj	Junij	Julij	Avgust	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Leto
Jasni	4	5	5	5	6	8	9	8	4	3	3	3	63
oblačni	15	13	14	12	11	9	7	6	10	15	17	21	150

Jasni dnevi so, če je nebo samo do 25 % pokrito, oblačni, če je pokrito nad 75 %. Vidimo, da je nad eno tretjino vseh dni v letu oblačnih.

Posebnost Ljubljane je njena megla. V teku leta je meglenih dni:

Januar	Februar	Marec	April	Maj	Junij	
9	7	5	3	4	4	
Julij	Avg.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Leto
4	10	12	12	9	9	88

Povprečno je v vsem letu 88 dni meglenih. Najbolj je meglen september, najmanj april. Meglenih dni v enem mesecu pa more biti v kakšnem letu tudi več kot kaže razpredelnica. Tako je bilo že opazovano v samem decembru 21 meglenih dni. Megla more nastopiti ali samo zjutraj in zvečer ali pa tudi ves dan. Popolnoma meglenih dni je v vsem letu povprečno 6, ki nastopajo predvsem v decembru.

O vlažnosti zraka ne bom pisal, ker je za prvo silo vlažnost izražena že z oblačnostjo in meglo in še bolj s padavinami.

Padavine. Povprečne mesečne vsote padavin so v Ljubljani takole razdeljene:

Januar	Februar	Marec	April	Maj	Junij	
76	79	102	109	120	152	
Julij	Avg.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Leto
132	144	138	158	117	110	1437

Povprečno pade v Ljubljani letno 1437 mm padavin, bodisi v obliki dežja ali snega ali toče. Najbolj deževen mesec je oktober, 158 mm, najmanj padavin pade v januarju, 76 mm. Opazimo, da je junij drugi najbolj deževni mesec v letu, 152 mm. V padavinskem oziru leži Ljubljana na prehodnem ozemlju med zimskim deževjem Južne Evrope in Sev. Afrike ter po-

letnim deževjem v centralni kontinentalni Evropi. Ljubljana participira na obeh deževnih zonah z zgodnje poletnim maksimumom v juniju in pozno jesenskim maksimumom v oktobru.

Padavine merimo dnevno ob 7. uri zjutraj. V teku enega dne lahko pade v Ljubljani v ekstremnih primerih mnogo padavin. Do sedaj je bilo izmerjenih največ 150 mm v enem dnevu (26. sept. 1926), kar je povzročilo poplave na Ljubljanskem barju. Razmerje med številom deževnih in snežnih dni je naslednje:

Dnevi	Jan.	Febr.	Marec	April	Maj	Junij	Julij	Avgust	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Leto
padavinski	9	11	13	14	17	15	14	12	12	15	13	14	159
samo snežni	6	6	4	1	—	—	—	—	15	1	2	5	25

Vidimo, da v slabi polovici vseh dni v letu v Ljubljani dežuje, odnosno sneži. Pri tem moramo razlikovati zimsko in poletno deževje. Poleti dežuje navadno popoldne in pade mnogo padavin v kratkem času (često samo v pol uri). Pozimi pa more deževati, oziroma snežiti po ves dan. Snežnih dni je povprečno 25. Dni s sklenjeno zaporedno snežno odejo pa je več.

Januar	Februar	Marec	April	Maj	Junij	
17	19	8	1	—	—	
Julij	Avg.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Leto
—	—	—	1	4	9	59

Vseh dni s snežno odejo je povprečno 59. V ekstremnih slučajih je snežilo poslednjikrat tudi še 12. maja in prvokrat že 6. oktobra. V splošnem dežuje (sneži) v Ljubljani zaporedoma 3 do 6 dni. Bilo pa je tudi že zabeleženo, da je v jeseni deževalo zaporedoma 17 dni. Nasprotno pa je zaporednih dni brez dežja več, povprečno poleti 7, pozimi 11. Najdaljša doba brez dežja je znašala že 46 dni, in sicer v januarju in februarju.

Vetrovi. Razdelitev vetrov po nebesnih straneh je sledeča (v odstotkih):

N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	Tišina
5	16	12	9	9	15	7	7	20

Vidimo, da skoraj četrtno, 20 %, vseh primerov prevladujejo v Ljubljani tišine. Ljubljana leži v zaprti kotlini in je pred močnimi vetrovi zavarovana. V ostalem pa prevladujeta v glavnem dva vetrova, in sicer severovzhodnik 16 % in jugozapadnik 15 %. Prvi vlada predvsem pozimi, medtem ko piha drugi predvsem poleti. Močni viharji dosežejo v Ljubljani redkokdaj brzino 50 km na uro. Morda jih je v vsem letu pet in so to zlasti jugozapadni vetrovi. Za primerjavo naj omenim, da dosežejo kraške burje nad 150 km na uro.

Glavne poteze ljubljanske klime bi torej bile: visoko letno in dnevno temperaturno kolebanje, topla poletja, vlažne in mrzle zime, veliki temperaturni skoki, visoka oblačnost, pogoste in često debele megle, izdatne padavine in poletni nalivi in ne prav močni vetrovi.